

О РАТНИМ ИГРАМА

Може се рећи да некорисних ратних игара (РИ) нема. Чак и оне слабије припремљене имају своју вредност, јер упозоравају на слабости и показују где и шта треба исправити. Али се намеће потреба да се анализом искустава дође до прихватљивог гледишта о томе које су РИ најкорисније те би их према томе требало и најшире примењивати при извођењу обуке.

Штабне ратне игре (ШРИ). За њих се својевремено мислило да су у неку руку најнижа форма обуке штабова коју треба примењивати на почетном степену обучавања. Остати и даље при томе, по нашем мишљењу, једностраном и површном поимању ове врсте вежбања, било би штетно. Искуства показују да су ШРИ, без обзира на досада протекло време вежбања команди, неопходне и да би их требало далеко више примењивати. Ево разлога за то. Команде и штабови се стално занављају, освежавају новим официрима, а убудуће то ће се, вероватно, дешавати масовније јер је нужно уводити у штабове млађе официре и припремати их за рад у њима. Мирнодопски послови у командама пружају мало могућности за одржавање уиграности штабова за обављање послова у рату па, према томе, ни оне команде чији се састав и за дуже време не мења, не могу бити у доброј форми за рад у рату тим пре што се друге врсте вежбања (командно-штабне ратне игре, заједничке вежбе и маневри) не могу често изводити због великих издатака којима су условљене.

С обзиром на неопходност да команде и штабови буду стално и потпуно уиграни за обављање послова у рату, а ШРИ омогућавају да се то постигне, сматрамо, да не постоји прикладнија форма вежбања штабова. Ово зато што је ШРИ релативно лако припремити, материјални издаци су незнатни, а корист је велика. По нашем мишљењу, ако се ШРИ добро организују оне у погледу обуке штабова, могу допринети колико и КШРИ, те би их због тога требало изводити чешће. Иако би се о потреби ширег коришћења ШРИ и њиховој вредности могло рећи и више, ми ћемо само указати на шта би при њиховом организовању и извођењу требало нарочито обраћати пажњу. Ово, поред осталог, и због тога да би поткрепили констатацију да се штаб на ШРИ може обучавати као и на КШРИ.

Схватања да су ШРИ форма „почетног вежбања“, доводе до тога да се главна пажња посвећује тзв. штабној култури (у пракси

се ово своди скоро искључиво на техничку страну израде борбених докумената), као и до појава да се за рад штаба на припреми операције (боја) даје време као и у школама, где се тактика изучава по методу групних занимања те је из методских разлога допуштено отступање од логичног времена готовости. Ту би праксу, свакако, требало напустити истичући захтев да се у ШРИ ради у „реалном времену“ које би учесницима стајало на располагању према замисли тактичке ситуације, и по „скраћеном“ поступку, онако како би се радило у пракси, не допуштајући да документ буде израђен (завршен) тек у време када он више не претставља никакву вредност. То значи, стварати за ШРИ такве тактичке претпоставке из којих ће произлазити да нема много времена на располагању, а организацијом посла обезбедити да рад органа и команде у целини буде природан како у погледу сарадње на разради замисли команданта тако и у погледу предочене тактичке ситуације. Затим, обезбедити да захтеви и упутства потчињенима буду усклађени у свима документима. Најзад, ово је врло важно за успех обучавања, упорно тражити да документи буду довршени према прорачуну како би се потчињени могли њима користити, зависно од времена трајања ШРИ, а не да буду готови у време када је наређено да се предају на преглед. Тако постављене ШРИ пружиле изврсне могућности за увежбавање команди те управо због тога би и требало да оне буду најшире коришћене форме обуке органа команди за оспособљавање за рад у рату.

Командно-штабне ратне игре (КШРИ). Уопште узев, њихова вредност за обуку команди не долази у питање, али би требало утврдити које су од њих најкорисније, а у вези с тим и најпотребније на одређеном степену обучености кадра. Једно време се нарочито истичала предност двостраних КШРИ, а то мишљење и данас преовлађује. Њихова вредност се доказује тиме што оне пружају могућност да се једновремено обучава већи број команди и што постојање друге стране у игри искључује опасност шаблонизма у тактичком делању и доприноси у погледу реалности досуђивања успеха, јер у том случају руководство игре може лакше да остане у улози објективног посматрача и судије. Ти разлози бесумње заслужују поштовање, али је чињеница да двостране КШРИ имају и слабих страна. Њихов основни недостатак, по нашем мишљењу, лежи у томе што се команде не вежбају за супротстављање тактици и организацији евентуалног противника у рату. Наиме, пошто се организација и тактика једне армије у многочему разликују од других армија то би команде требало вежбати тако да се могу својом организацијом и средствима супротставити евентуалном непријатељу. А за то на двостраним КШРИ нема могућности јер се ниједној страни не може наметнути претпоставка да ради друкчије него што то њена доктрина предодређује, или да располаже нечијом туђом организацијом и средствима. Због тога, изгледа, да је далеко корисније изводити једностране КШРИ на којима ће руководство, играјући противничку страну, бити у могућности да намеће и најтеже ситуације, али остајући увек објек-

тивно у погледу досуђивања успеха. При томе треба ићи тако далеко да се грешке стране која игра и замишљене стране кажњавају и поразима ако је то потребно.

Добро организоване једностране КШРИ пружају могућност солидног увежбавања команди, знатно су јефтиније од двостраних и лакше их је припремати и њима руководити. Основна тешкоћа у организацији двостраних КШРИ је у томе што се не може лако издвојити довољан број официра за руковођење, а и са средствима везе има тешкоћа јер се везе више него удвостручавају у односу на њихов број у ратним условима. Препоручивањем једностраних КШРИ не запоставља се момент вишестепености. КШРИ, напротив, морају по правилу бити вишестепене, јер би се у противном лако губило из вида време као битан елемент у тактичком делању. Сем тога, ако не би било вишестепености, онда се у крајњој линији КШРИ не би битно разликовале од ШРИ.

У погледу места извођења КШРИ искуства говоре да игре на земљишту имају много предности. Истина, нешто су скупље, али се материјални издаци исплаћују ако је игра добро организована, пошто се изласком на земљиште много добија у погледу очигледности наставе. Ово нарочито ако се испуни један захтев — да се команде које играју морају налазити на регуларним отстојањима према претпоставци тактичке ситуације. Упротивном, излазак на терен не би имао нарочитог оправдања изузев што се команде увежбавају у рекогносцирању и организовању садејства на земљишту. Постављањем команди које играју на природна отстојања даје им се могућност да реалније и потпуније осете и доживе простор и време, а без тога слика ситуације остаје непотпуна и неподесна да се по њој учи тактика.

Не искључујући могућност повремениог извођења двостраних КШРИ, требало би се више оријентисати на једностране и то на земљишту стим да се у игру не укључују команде ниже од пуковских, сем када су у питању самостални батаљони (дивизиони). Искуства показују да укључивање команди батаљона на КШРИ служи само за реалније вежбање виших команди и да команде батаљона, иако се ради на земљишту, имају од учешћа мало користи јер су природом саме вежбе упућене на то да се у динамици служе искључиво картом због чега њихов рад губи много од природности. С друге стране, за њих постоје далеко боље могућности обучавања извођењем тактичких вежби на нивоу чета — батаљон.

О коришћењу ратних игара (РИ). Најчешћа је пракса да се РИ организују и изводе искључиво у циљу вежбања команди за руковођење јединицама у рату. Иако је то, углавном, прихватљиво мишљење, не би требало заборавити да РИ могу корисно послужити и у циљу опита. Ту се одмах поставља и питање: да ли су и због чега потребне опитне вежбе и шта би на њима требало испитивати? Ово питање је толико широко и важно да би требало бити предметом посебне расправе, зато ћемо га само додирнути. По нашем мишљењу постоји, например, велика потреба за опитним РИ намењеним изна-

лажењу што бољег решења проблема организације и начина рада команди. Наиме, постоји сасвим оправдани захтев да се рад команде мора одликовати брзином, али се још увек није нашло решење како да се та брзина постигне. Писало се о разним методима и начинима организације и извођења послова у командама, постоји и извесна призната пракса у погледу начина тога рада, али је чињеница да још увек нема оне брзине у свршавању послова за којом се осећа потреба. Зашто је то тако? Велика је штета што се, изгледа, сматра довољним оно што је на ту тему написано и што се ослања искључиво на иницијативу да се у командама нађу најбоља решења. Иако Командно-штабна служба и друга званична правила дају у овом погледу потребну оријентацију и основ од кога се може лакше кренути ка циљу, ипак је још увек остало отворено питање брзине рада у командама. Још увек треба испитивати и систем рада, и формацију, и техничка средства. Поставља се питање: којим путем треба ићи да би се најбрже нашло решење? По нашем мишљењу, најбољи пут је организовање и извођење опитних вежби, у првом реду РИ, са циљем да се под различитим условима испитају и провере различите поставке у погледу начина рада команди. При томе би се открили и недостаци формације и искристалисали захтеви у погледу изградње кадрова и увођења техничких средстава неопходних за постизање брзине у раду.

Поставка да се путем искустава и прикупљања мишљења и предлога на широком плану дође до решења, носи у себи позитивних црта, али и опасност да се за дуже време не постигне жељени циљ. Стога проблем треба решавати организовано и плански, јасно истичући шта се тражи, шта проверава, и каква се решења могу очекивати од испитивања теориских поставки. То је најкраћи и најсигурнији пут на коме РИ могу корисно послужити. Поред тога, оне могу — ако су организоване у ту сврху — корисно послужити и за испитивање различитих гледишта и поставки тактичко-оперативне природе.

Организација руковођења КШРИ. — У овом одељку биће делом речи о ономе о чему је већ писано¹⁾ у „Војном делу“, да би се добила целина и да би се доказало да су поставке тих писаца у основи биле правилне те су се могле применити и када су у питању ратне игре на земљишту. Ово због тога што се у пракси може наићи на не-

¹⁾ Пуковник Урош Крунић: „Нека искуства са извођења ратних игара“ ВД број 2/54, и пуковник Љубо Вујчић: „Регулисање борбених дејстава на ратним играма и маневрима“ ВД број 8/54.

слагање са организацијом руковођења на начин какав се у поменутиим чланцима предлаже.

Ако се поставља захтев да на РИ треба обезбедити што природнији рад, онда и организацију руковођења треба поставити тако да се омогући добијање што реалније и потпуније слике сопственог положаја (стања и места сопствених јединица), стања и положаја непријатеља и што потпуније слике збивања, тј., непрекидност и логичност тока дејства у динамици. Да би се то постигло, изгледа нам да је најбоље применити овакав поступак:

Код састављања тактичке претпоставке одбацити шаблон „тактичког задатка“, (подесног за индивидуални рад или за потребе обуке по методу групног занимања) и одвојено израдити документе помоћу којих ће они који играју добити претставу о свом стању и месту у оквиру тактичко-оперативне замисли, а одвојено документе који их наводе на то да могу прећи на припрему акције. То значи да треба израдити одвојено „тактичко-оперативну претпоставку“ (овај термин, чини нам се, најбоље одговара), а посебно борбене документе, заповест и остало. Тактичко-оперативна претпоставка садржала би, начелно, кратак преглед (опис) протеклих дејстава (ако је замисао таква), податке о непријатељу, распоред и стање сопствених јединица. Мада форма није битна, најприкладније је ипак да буде оваква: у првом делу (заједничком за све органе једне команде) дао би се краћи преглед тока протеклих дејстава, а другим делом би се обухватила питања зависно од тога коме органу у команди је намењен. Дакле, за сваки орган у команди требало би засебно дати ситуацију и то због тога да не би сви морали да ваде податке из једног документа. Затим, према томе колико команди учествује на једној страни, за сваку нижу команду која игра припремити „тактичку претпоставку“ на исти начин. Притом би обавезно требало давати исцрпне податке о ситуацији за јединице по родовима и службама и то тако да ниже команде располажу детаљнијим описом стања замишљених јединица. Ово због тога да би се већ у уводном делу игре (пре пријема борбеног задатка) команде могле да повежу међу собом на логичној основи, подношењем извештаја нижих команди вишима како то бива и у свакодневној, а посебно у ратној пракси. Борбене документе, општу заповест и остало, требало би радити одвојено и у прописаној форми. Разумљиво, ови документи би се радили само за најстарију играјућу команду.

Извођење РИ би обавезно требало планирати тако да се поклапа оперативно и астрономско време. Оперативни скокови могли

би се давати једино у време предвиђено (прорачуном одређено) за рад јединица које стоје испод најниже инстанце играјућих и за завршну супозицију. Упротивном, стварају се велике тешкоће у руковођењу игром и неминовно долази до неприродности у раду.

Шема организације руковођења зависила би од тога да ли је РИ двострана или једнострана. У сваком случају, за руковођење би требало обезбедити довољан број официра и техничког особља, већ према томе о каквој је игри реч. Руководство РИ, по нашем мишљењу, требало би делити на оперативни и судиски део, а не као досада на „руководство“ и „посреднике“ („пратиоце рада“). Ово због тога што старешине које учествују у руковођењу игром, по логици ствари, сачињавају руководство. Лица која су раније називана посредницима, при новом начину руковођења не би имала улогу посредовања између било кога, а пратиоца рада не би било, јер нема потребе за праћењем рада команди у смислу обавезног присуствовања официра из руководства у командама које играју. Друго је питање што официри из руководства у припремном периоду могу бити код команди које играју, али не морају. Отуда и предложена подела на оперативни и судиски део изгледа нам логичнија. Оперативни део би, дакле, сачињавале оне старешине које на РИ дејствују као претпостављени док би судиски део сачињавали они учесници који имају задатак да стваралачки разрађују динамику на основу досуђивања успеха (неуспеха) играјућих страна, без обзира на то да ли на игри постоје обе стране или не.

По предаји тактичких претпоставки, планом предвиђена лица из руководства могла би одмах ићи у команде које играју како би им олакшали да брзо схвате и уђу у ситуацију. По предаји заповести, већ према потреби, официри из руководства могли би бити код играјућих команди у циљу стицања непосредног увида у начин њиховог рада на припреми и спровођењу одлуке у живот. Код најстарије команде до завршетка рада на организовању одређене борбене радње, обавезно би требало да се налази главни судија, руковалац игре (повремено, ако постоје две стране у игри) и одговарајући број официра родова (служби) из оперативног дела руководства. Ако је игра вишестепена, код команди између најнижег и највишег степена не би било потребно ничије присуство, јер се претстава о томе како је акција припремљена може стећи у потпуности имајући увид у то шта је одлучила команда највишег степена, као и у то како и када су команде најнижег степена организовале припремну акцију. Судије

стране (или страна ако је игра двострана) требало би да присуствују доношењу одлука код команди најнижег степена (даље у тексту I степена), да у улогама потчињених приме борбене задатке и да остану код тих команди све до завршетка организације садејства, а потом да се врате на место руководства и ту остану до завршетка вежбе.

По повратку судија од команди које играју, руководство би разматрало предузете мере, оцењивало их и доносило решења о томе како ће се развијати динамика. Притом би се поближе одређивали почетни успеси, а оријентирно даљи ток дејства. На основу опште пресуде коју изриче руковалац игре на темељу закључака до којих се дошло у руководству, судије би заједнички детаљисале ток дејства и до почетка динамике припремале супозиције у форми извештаја старешина потчињених командама I степена, извештаја односно обавештења суседа (што може да прими на себе оперативни део руководства игре) и извештаја старешина јединица које не играју на датој вежби.

У току динамике цело руководство би се налазило заједно, при чему би било најприкладније да се судије налазе у истој просторији (оперативној сали) у непосредној близини оперативног дела руководства. Везу између руководства и команди које играју најлакше је организовати жичним средствима и то тако да оперативни део руководства има везу са најстаријим командама, а судије са командама I степена. У току динамике, и од самог почетка игре, оперативни део руководства би се појављивао као претпостављена команда, а судиски део би био у улози потчињених у односу на команде I степена.

Тако организовано руковођење уз савестан рад сваког појединца и непрекидно испомагање унутар руководства, обезбедило би потпуно динамичан и природан рад свих учесника игре за све време њеног трајања. Изгледа нам да би овакав начин руковођења био најлакши, и да би обезбедио да се игре одвијају у условима најприближнијим онима у рату, а то је оно што се од РИ захтева на првом месту.